

вважають відсутність фінансової бази для її реалізації: у процесі розробки річних та п'ятирічних планів Держплану необхідно було вишукувати додаткові ресурси, що на практиці зробити не вдалося. Інша причина крилася в тому, що програма не передбачала зміни виробничих відносин. Радикально не змінилася практика інвестування, встановлені обсяги зміцнення матеріально-технічної бази не виконувалися. Ключовим вважається відсутність особистої зацікавленості трудівників села у збільшенні виробництва продукції, ігнорування госпрозрахункових принципів господарювання й економічних методів управління виробництвом, збереження глибоких диспропорцій як у галузевій структурі АПК, так і у внутрішньогалузевій – сільського господарства.

Джерела та література

1. *Мазур О. О.* Продовольча програма 1982 року в Україні : плани та реалії : автореф. дис. на здобуття наук. ступеня канд. іст. наук : спец. 07.00.01 / О. О. Мазур ; Черкас. нац. ун-т ім. Богдана Хмельницького. – Черкаси : ЧНУ, 2006. – 22 с.
2. *Матеріали XXVI з'їзду КПРС.* – К. : Політвидав України, 1981. – 164 с.
3. *Продовольча програма СРСР на період до 1990 року і заходи щодо її реалізації.* Матеріали травневого пленуму ЦК КПРС 1982 р. – К. : Політвидав України, 1982. – 111 с.

ВІДНОВЛЕННЯ НАУКОВОЇ ДІЯЛЬНОСТІ В ПОЛТАВСЬКОМУ ІНСТИТУТІ СВИНАРСТВА В ПІСЛЯВОЄННИЙ ПЕРІОД: ІСТОРИЧНІ АСПЕКТИ

Чехлатий О.М.

Полтавська державна аграрна академія (м. Полтава)

З початком радянсько-німецької війни, в липні 1941 р. наказом Народного комісаріату радгоспів СРСР Всесоюзний науково-дослідний інститут свинарства був практично ліквідований як самостійна установа, а його науково-матеріальна частина була передана Полтавському сільськогосподарському інституту (ПСГІ). Така непродумана реорганізація негативно вплинула на збереження цілісності майна Інституту свинарства. Під час евакуації лише незначна частина лабораторного обладнання і наукових архівів Інституту свинарства були вивезені до російського міста Курган разом з майном ПСГІ. Вся решта майна залишилася на окупованій території і була практично знищена німцями. Було спалено науковий корпус Інституту, господарський двір, гараж, експериментальну майстерню і частину свинарників, знищено частину лабораторного і господарського обладнання, лабораторного посуду, реактивів і матеріалів та все обладнання експериментальних і господарських свинарників [1].

Відразу ж після визволення території Полтавської області від німецької окупації експериментальна база інституту була передана Народному комісаріату радгоспів СРСР у якості рядового свинорадгоспу. Дещо пізніше Раднаркомом СРСР було прийнято постанову за № 78 від 22 січня 1944 р., в якій відзначалося: «Відновити у 1944 році Науково-дослідний інститут

свинарства повернувши будівлі, майно і земельні угіддя, що йому раніше належали» [1].

Однак замість виконання цієї урядової постанови про відновлення Науково-дослідного інституту свинарства (НДІС), Народним комісаріатом радгоспів СРСР 24.02.1944 р. видано наказ за № 58, який фактично закріпив всю науково-матеріальну базу Інституту свинарства за ПСП. Передача сільськогосподарському інституту території і майна НДІС затримала відновлення його науково-дослідної діяльності. Для розміщення наукових відділів і лабораторій та під квартири співробітників Інституту свинарства був виділений лише один під'їзд житлового триповерхового корпусу. Крім того, до вересня 1945 р. вцілілі приміщення НДІС на території експериментальної бази «Шведська Могила» були зайняті госпіталем і військовими частинами. З їх повернення фактично і розпочалося відновлення Інституту свинарства і утвердження його на своїй території. Протягом 1945–1946 рр. проводилася активна робота по відновленню його матеріальної бази, комплектуванню штатів наукових працівників, розгортанню науково-дослідницької діяльності. Слід відмітити, що в 1944 р. Інститут не маючи матеріальної бази взагалі не працював. У другій половині 1945 р. були розпочаті окремі теми наукових досліджень і лише в 1946 р., незважаючи на значні матеріальні труднощі, працівниками Інституту було розпочато проведення експериментальних робіт [2].

З 20 квітня 1946 р. Інститут свинарства був повністю відокремлений юридично і фактично від сільськогосподарського інституту і отримав повну організаційно-господарську самостійність. Інституту була повернута його основна експериментальна база – радгосп «Шведська могила». Однак Інститут відчував нестачу в приміщеннях для розміщення відділів і лабораторій та забезпечення житловою площею своїх співробітників. Катастрофічно не вистачало лабораторного і господарського обладнання, лабораторного посуду, реактивів, матеріалів, кормів для піддослідного поголів'я. Із 75 найменувань обладнання, що знаходилося на балансі Інституту в 1946 р., лише 18 було придбано до війни, однак й воно було пошкоджено і потребувало ремонту. В результаті поганих кормових умов поголів'я свиней було зведено до мінімуму, а досліді призупинені. Недостатнє забезпечення хімічної лабораторії обладнанням, хімічним посудом і реактивами, а також часті і довготривалі перерви в забезпеченні Інституту електроенергією не дали можливості виконати хімічні аналізи і в 1946 р. Крім всього названого державне фінансування Інституту свинарства в перші післявоєнні роки зменшилося в 5 разів у порівнянні з 1940 р. [1, 2].

З поліпшенням фінансового та матеріального забезпечення Інституту свинарства, було продовжено і розпочато цілий ряд наукових досліджень. Були проведені численні досліді на свинях при різних типах годівлі і в різних зонах країни, розроблена система інтенсивної відгодівлі молодяку свиней (Коваленко М.А., 1947). Крім того, опрацьовано й передано виробництву норми і техніку сальної відгодівлі дорослих свиней. Одержані результати стали

основою для видання Інструкції з відгодівлі свиней та Зоотехнічних правил, які були затверджені Міністерством радгоспів СРСР. Проводилися наукові дослідження по встановленню найбільш ефективного рівня загального і білкового живлення поросят, були розроблені типові кормові раціони для супоросних і підсисних свиноматок в умовах зерново-коренеплідної зони (Борц І.Л., 1948) [3].

Вченими відділу годівлі (Брюшинін І.Г., Паламаренко І.К., 1947–1949) були продовжені розпочаті ще в передвоєнні роки наукові дослідження з питань мінерального живлення свиней різних статевих-вікових груп. Були встановлені норми потреб в основних мінеральних елементах та їх оптимальне співвідношення у раціонах свиней, досліджено вплив складу раціону на обмін і засвоєння організмом свиней кальцію і фосфору [3]. Також колектив вчених відділу годівлі на протязі вказаного періоду діяльності Інституту працював над розробкою багатьох питань, пов'язаних з вирішенням проблеми раціональної годівлі свиней. В результаті проведених робіт розроблено і запропоновано виробництву значну кількість рекомендацій, що відіграло важливу роль у підвищенні продуктивності свинарства.

Джерела та література

1. *Архів* Інституту свинарства і агропромислового виробництва НААН, спр. 459, арк. 5–19.
2. *Архів* Інституту свинарства і агропромислового виробництва НААН, спр. 457, арк. 58.
3. Коваленко М. А. Основні роботи по вивченню годівлі та відгодівлі свиней / М. А. Коваленко // Свинарство. – 1968. – № 6. – С. 36–54.

ОКРЕМІ АСПЕКТИ ІСТОРІЇ СТАНОВЛЕННЯ ТА РОЗВИТКУ СПИРТОВОЇ ГАЛУЗІ НА УКРАЇНСЬКИХ ЗЕМЛЯХ

Чумак Ю.В.

Державна наукова установа «Український науково-дослідний інститут спирту і біотехнології продовольчих продуктів» (м. Київ)

Виробництво етилового спирту завжди відіграло важливу роль у народному господарстві України. В одних галузях етиловий спирт використовується як сировина, в інших – як допоміжний матеріал. Спиртова (винокурна) галузь завжди була однією з найрозвиненіших в Україні, що викликало жвавий інтерес до її історії. Особливої уваги заслуговує період становлення галузі і виділення її в окрему промисловість. ХІХ ст. характеризується повним пануванням сільськогосподарського виробництва, яке забезпечувало сировиною, насамперед, харчову промисловість, в тому числі і спиртову галузь. На той момент, ще до появи залізниць (що унеможливило широкий збут сільськогосподарської продукції), головним завданням стало перероблення її на високоякісну продукцію, яка зможе знайти собі збут або піти на поліпшення власного споживання. Саме в цей час формується спиртова галузь, що перероблювала значні маси зерна, картоплі та меляси на цінний і